

ЛІТАРАТУРА І КІНАМАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР.

№ 59 (1260)

Пятніца, 28 ліпеня 1961 года

Цана 4 кап.

ЮНАЦТВА — ЗА МІР І ДРУЖБУ

Іх каля 700—прадстаўнікоў маладзёжных і студэнцкіх арганізацый, таварыстваў, саюзаў—энергічных, вольных юнакоў і дзяўчат. З усіх кантынентаў прыехалі яны ў сталіцу нашай Радзімы Маскву на Сусветны форум моладзі, які адкрыўся 25 ліпеня ў Калоннай зале Дома Саюзаў. Моладзь сабралася для таго, каб абмякнуцца сваімі думкамі і спадзяваннямі, радасцямі і трыумфамі.

УДЗЕЛЬНІКАМ СУСВЕТНАГА ФОРУМА МОЛАДЗІ

Юныя сябры! Мне дасталяе вялікае задавальненне паслаць словы прывітання ўсім удзельнікам Сусветнага форуму моладзі і ўсім юнакам і дзяўчатам зямлі, якія накіравалі вас на гэту сустрэчу. Добра, што малады людзі розных рас і нацыянальнасцей, перакананыя ў вераванні вырашылі сустрэцца разам і абмеркаваць важнейшыя праблемы, якія выклікаюць заклапочанасць ва ўсім свеце.

Забяспечыце людзям мір, дабіцца вызвалення ўсіх народаў ад каланіяльнага прыгнёчэння, змагацца за сацыяльны прагрэс, каб назаўсёды зжыць галечу, хваробы, бяспраўце і эксплуатацыю, — вось высакродныя мэты, дзеля якіх многія мільёны людзей розных пакаленняў аддалі і аддаюць усю сваю энэргію, сілы і веды.

Моладзь — гэта магутная, дынамічная, баявая сіла, якая актыўна ўдзельнічае ў барацьбе чалавечтва за сваю лепшую будучыню. Абаранячы справы міру, яна адстаяе свае правы і інтарэсы супраць усіх замаху на іх з боку рэакцыйных сіл.

Моладзь усё больш рашуча выступае за ўмацаванне міру паміж народамі, за мірнае суіснаванне, поўнае і ўсеагульнае разбярэенне, уключваючы забарону ядзернай зброі. Маладое пакаленне ўносіць вялікі ўклад у самаадамоўную барацьбу народаў супраць самай ганейнай формы прыгнёчэння чалавека — каланіялізму. Маладое пакаленне актыўна ўдзельнічае ў развіцці нацыянальнай эканомікі і культуры краін, якія заваявалі свабоду і нацыянальную незалежнасць.

Народы ўсёго свету не могуць заплюшчваць вочы на тое, што рэакцыйныя сілы на Захадзе хочунь штурхнуць чалавечтва ў бедныя цяжкія на сваіх выніках ядзернай вайны. У Еўропе гэтыя сілы ўпарта, на суперак волі народаў, ствараюць ачаг вайны, адмаўляючыся ад урэгулявання германскай праблемы на аснове заключэння мірнага дагавору з Германіяй і вырашэння праблемы Заходняга Берліна.

Але народы свету сёння ў сілах спыніць вар'ятаў, якія хочуць уцягнуць чалавечтва ў катастрофу. Трывалы мір можна забяспечыць, калі за яго будучы змагацца ўсе народы, уся моладзь на зямлі. Множыцца намаганні і адзінства дзяціняў юнакоў і дзяўчат усіх краін у гэтай барацьбе — вось тая высакродная задача, якую само жыццё паставіла перад маладымі пакаленнямі.

І чым мацней будзе гукаць голас моладзі за мір, тым хутчэй мы прыйдем да таго часу, калі будзе знішчана ўсякая зброя і людзі будуць спакойна працаваць, не бяючыся ўзнікнення разбуральнай ядзернай вайны.

Я перакананы, што сустрэчы і дыскусіі дапамогуць моладзі лепш ведацца адзін пра аднаго, умацоўць яе адзінства ў барацьбе за мір, прагрэс і лепшую будучыню. Ад усёй душы вітаю вас, юныя сябры, і жадаю вам добра, з вялікай карысцю прасвеціць ваш форум.

М. ХРУШЧОЎ.

Масква, Крэмль
25 ліпеня 1961 года.

Давайце разам змагацца за свет, у якім не будзе вайны, галечы і нешчасця.

Першы дзень работы Сусветнага форуму скончыўся вялікім канцэртам. Дзяржаўнага рускага народнага хору імя Пятніцкага. Гораца і шыраа апладысавала моладзь савецкім спеванкам, танцаграм, музыкантам. Удзельнікі форуму студэнт-філолаг з Фларэнцыі Андрэ Маргеры ў захапленні гаворыць:

— Як гэта добра! У першы дзень форуму мы мелі магчымасць пазнамацца з цудоўным рускім мастацтвам... Не ведаю, ці ёсць лепшы сродак у найкарыцейшых тэрмін пазнаць душу другога народа, чым мастацтва!

На наступны дзень удзельнікі форуму абмяркоўваюць тэму «Моладзь сярэдняга ХХ стагоддзя і яе праблемы».

З дакладам «Моладзь, барацьба супраць каланіялізму і імперыялізму, за нацыянальную незалежнасць і праблемы міру» выступілі: віцэ-прэзідэнт Усеагульнага саюза студэнтаў мусульман Алжыра Дхамель Хоу, кіраўнік

дэлегацыі моладзі рэвалюцыйнай Кубы, капітан паўстанцкай арміі Хорхе Рыскет Вальдэс, сакратар Сацыялістычнай маладой гвардыі Бельгі Жільбер Клажа.

— Юнакі і дзяўчаты свету! — гаворыць кубінец. — Ведаеце, што ніякая перамога і ніякая агрэсія не змогуць паставіць нас на калені і прымусяць збочыць з выбранага нам шляху. З вошліваем «Радзіма або смерць» пад кіраўніцтвам нашага любімага вяршчы Філіпа Кастры мы выстлім перад любой агрэсіяй. Мы пераможам.

Гэтыя словы гукаць як кітэва. Удзельнікі форуму сточыя вітаныя пасланцы рэвалюцыйнай Кубы.

«Моладзь і разбярэенне» — з такімі докладамі выступілі першы сакратар Саюза сацыялістычнай моладзі Польшчы Марыян Рэнке і прадстаўнік руху за ядзернае разбярэенне Вялікабрытаніі Майкл Гольдсмен.

У Доме літаратуры адбылося ўрачыстае адкрыццё міжнароднага маладзёжнага клуба «Форум».

ПРАВАФЛАНГОВЫЯ
СЯМІГОДКІ

Паліграфісты Брэскай вобласці высокая трымаюць сцяг сацыялістычнага саборніцтва ў гонар XXII з'езду партыі. Калетыны Пінскай, Баранавіцкай і Брэскай друкарняў дамагаюцца права называцца прадпрыемствамі камуністычнай працы. Яны абавязаліся да дна адкрыцця з'езду выканаць дзесяцімільяны вытворчы план.

З плана першага паўгоддзя паліграфісты вобласці справіліся паспяхова, перавыканаўшы яго па раду паказчыкаў. Сем брыгад Пінскай друкарні вырашылі жыць і працаваць па камуністычнаму. Давом з іх прывоена ўжо высокая званне правафланговых сімлігокі.

Удзельнікам камуністычнай працы А. Агурцоў з Баранавіцкай друкарні — актыўны раённы лідатар. Сялета ён падаў некалькі прапаноў, якія далі значны эканамічны эффект.

Вучыцца і вучыцца — такі завет удзельнікам камуністычнай працы. А. Агурцоў атрымаў сярод аднаўчыц у вяршыні школы. Цяпер ён паступіў на завочнае аддзяленне Макоўскага паліграфічнага інстытута. Т. Яноўскай — брыгадзір брыгады, якая змагаецца за званне камуністычнай, атрымала атэстат сталасці ў вяршыні школы. Яна вучылася на курсах па падрыхтоўцы ў ВНУ і сёння будзе паступаць на завочнае аддзяленне паліграфічнага інстытута.

Удзельніца камуністычнай працы работніца друкарні Р. Гладкая таксама вучыцца на завочным аддзяленні Львоўскага паліграфічнага інстытута.

Сярод раённых друкарняў саборніцтва ўзначальваюць калетыны Высокаўскай, Луцінецкай і Пружанскай друкарняў. Яны ўдзельнічаюць у вывадках Высокаўскай друкарні быў уручаны пераходны Чырвоны сцяг абласнога ўпраўлення культуры і абкома саюза работнікаў культуры. І сёння рабочыя друкарні працуюць так, што Чырвоны сцяг па-ранейшаму знаходзіцца ў іх калетыне.

ДОБРЫЯ СПРАВЫ КІНАФІКАТАРАЎ

Адным з першых у рэспубліцы распачалі саборніцтва ў гонар з'езду нашай партыі работнікі кінафікатараў раёна. Месцы напружанай, стараннай працы далі плённыя вынікі. За паўгода кінафікатары раёна выканалі восьмімесечны план. Да XXII з'езду КПСС каля будзе выкананы. Такое абавязальства работнікі кінафікатараў амаль 370 тысяч глядачоў павылава за гэты час у кіно. Планам жа было прадугледжана абслужыць 289 тысяч чалавек.

У кожнай справе ёсць свае маляі. Якім пільным свеціцца яны ў Івацэвіцкім раёне. Воспелы кінастаўняр, які працуе ў вёсцы Любшчыцы. На ім працуе камсамолец-кінамаханік У. Малеш. Ужо восьмю год, як Малеш паказвае сельскаму глядачу мастацкія, навукова-папулярныя і сельскагаспадарчыя фільмы. Калгаснікі ўдзячылі свайму кінамаханіку за добра сумленную працу, умяую пра-

ТАБЕ, РОДНАЯ ПАРТЫЯ

пагану фільмаў. Ул. Малеш змагаецца за права называцца удзельнікам камуністычнай працы.

Задаволены глядачы і работнікі сельскіх кінамаханікаў — А. Жукевіч, А. Смірнова, А. Харко, Е. Суходольскі, К. Лябучка, В. Дашкевіч, В. Кузьміч. Гэта — лепшыя з лепшых кінафікатараў раёна. 30 кінаўстановак працуюць у Івацэвіцкім раёне, з іх сем змагаюцца за званне калетынаў камуністычнай працы.

— Мы ставім перад сабой задачу, — гаворыць загадчык аддзела культуры В. Краўчанка, — дамагчыся таго, каб кожная кінаўстанова нашага раёна была рэабельная. Думаю, што да XXII з'езду КПСС мы з гэтай задачай справімся.

ДВА РОДНЫЯ БРАТЫ

Прадукцыя Вяшэскага дыянавага камбіната набыла шырокую вядомасць не толькі ў нашай краіне, але і за яе межамі. Дыянавы вабцы прыгожым талюнкам, каларовай гама іх та-

В. М. СЕНЬКІНА.

нальна насычаная, гарманічная. Над стварэннем эскізаў дыянавага камбіната набыла шырокую вядомасць група мастакоў на чале з Верай Мікалаеўнай Сенькінай.

Але вось у Брэсце нарадзіўся родны брат Вяшэскага камбіната. Як заўсёды бывае ў дружнай сям'і, старэйшы дапамогчы малодшым. Так было і на гэты раз. Будучы тэхнік, прадзільчыца Брэскага дыянавага камбіната авалодвала гэтымі прафесіямі ў Вешэску, а галоўны мастак В. Сенькіна ўзначаліла мастацкую майстэрню Брэскага дыянавага камбіната. Ле памочнікам сталі выпускнікі Мінскага і Львоўскага тэхнікумаў народнага і прыкладнага мастацтва Ул. Гусеў і Ю. Васільев.

Творца, нахільна працуе ў перадыдэаўскай дзі калетынаў камбіната. Яго дыянавы завабываюць усё большую прыхільнасць у нашага лапуніка. У гэтым немаля заслуга мастакоў камбіната. Тут, у майстэрні, нараджаюцца эскізы, на якіх пасля выпускаюцца дыянавы.

А наядуна мастакі камбіната трымаюць свой першы экзамен на сталасць. У Маскву на завочнае аддзяленне мастацкага савета павезла Вера Мікалаеўна 17 эскізаў, зробленых мастакамі іх

майстэрні. Першы творчы экзамен вытрымалі паспяхова. «Мы вельмі хваліліся», — расказвае Сенькіна. — Зусім жа новая майстэрня і мастакі маладыя». Але перамаглі настойлівы пошукі, творчы запал у працы. Сьмяіцца эскізаў дыянавоу пранавалі брестчане, з іх зацверджана было 16, а восьмю прынята з адзнакай «выдатна».

На гэты спеасаблівы конкурс Вера Мікалаеўна прадставіла 11 сваіх работ і ўсе яны былі прыняты да вытворчасці. Малады мастак Ул. Гусеў парадаваў сваім эскізам «Бярозка», у якім удала перададзены светлыя выносы настрой.

Атрымалі прэмію ў Маскве і чатыры дыянавы з паці, прывезеныя ў сталіцу.

Першыя поспехі натхняюць і радуецца. Новыя свае эскізы мастакі камбіната прывіваюць XXII з'езду КПСС.

Акрамя геаметрычных малюнкаў, будзе зроблена некалькі эскізаў дыянавоу з кветкавым узорам.

Вера Мікалаеўна — улюбёны ў сваю справу чалавек. Для брэсцкіх вышывальчыц яна зробіла некалькі цікавых эскізаў. Сярод іх — лано «Брэсцкая крэпасць», вышывел «Куба», якія будзе вышываць медыцынскае сястра А. Камарова, і яшчэ эскізы для фірананаводзе слухачы матываў. Іх будзе вышываць К. Даршчына. Гэтыя свае працы вышывальчыцы прывіваюць з'езду роднай партыі.

ГАЛАСЫ МАЛАДЫХ

Лішч адна радасная падзея адбылася ў Брэсце. У Доме народнай творчасці адкрыта выстаўка работ студыі выяўленчага мастацтва. 15-годдзе якой наядуна споўнілася. 12 год няёмна кіруе студыйны мастак П. Данеліа.

Студыю наведвалі людзі розных прафесій і ўзросту. Тут

Я. КАЛЯДА.

ПЛЁННЫ ГОД

— Як прайшоў тэатральны сезон гэтага года? — з такім пытаннем звярнуліся мы да дырэктара Акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы А. Тэлічана і дырэктара Тэатра імя Я. Коласа І. Дорскага.

— Свой 41-шы тэатральны сезон, — скажаў тав. Тэлічан, — Дзяржаўны акадэмічны тэатр імя Я. Купалы закончыў гастролі ў Гродзенскай вобласці. Цэлаў былі сустрэты спектаклі «Паўлінка» Я. Купалы, «Выбачайце, калі ласка!» і «Лявоніха на арбіце» А. Макавіча, «Твой светлы шлях» А. Маўзона.

У час гастролей калетынаў тэатра не толькі ставілі спектаклі. Былі наладжаны і сустрэчы на якіх абмяркоўвалася праца тэатра, выказваліся пажаданні глядачоў, а майстры сцены заляліся сваімі творчымі задумамі. Адна з такіх сустрэч адбылася ў час наезда пераважна сельскай гаспадаркі Гродзенскага раёна. У ёй прынялі ўдзел артысты Б. Платонаў, П. Малчанюк, С. Стома, П. Пекур, Т. Аляксеева і іншыя.

На гастролі калетынаў тэатра праяваў работу над спектаклямі, прысвечанымі XXII з'езду Камуністычнай партыі, па п'есам «Любоў, Надзея, Вера...» П. Васільевскага, «Гаспадар» І. Собала.

У пачатку новага тэатральнага сезона калетынаў тэатра выяжджае ў сталіцу нашай Радзімы. На сцэне Крамлёўскага тэатра глядачы ўбачаць лепшыя спектаклі беларускіх майстроў сцэны.

— Гэты сезон быў вельмі плён-

і былы шафёр, а цяпер мастак І. Ламакін, і пятнаццацігадовы вучань сярэдняй школы Г. Нічыпарук, і скарэп чыгуначных майстэрняў А. Осліва, і пенсіянер С. Ханок, і былы кінамаханік Ю. Маціяс, і многія іншыя.

За гэтыя гады ў студыі навукалася звыш 300 чалавек. Каля 40 студыйцаў атрымалі рэкамендацыі для паступлення ў спецыяльныя мастацкія вучылішчы і інстытуты.

Аматыры-мастакі працуюць плённа. Лепшыя іх работы штогод экспануюцца на абласной і рэспубліканскай выстаўках. У мінулым годзе, напрыклад, студыйцы прадставілі на абласную выстаўку 100 работ. З іх 35 экспанавалася пасля на рэспубліканскай выстаўцы народнай творчасці.

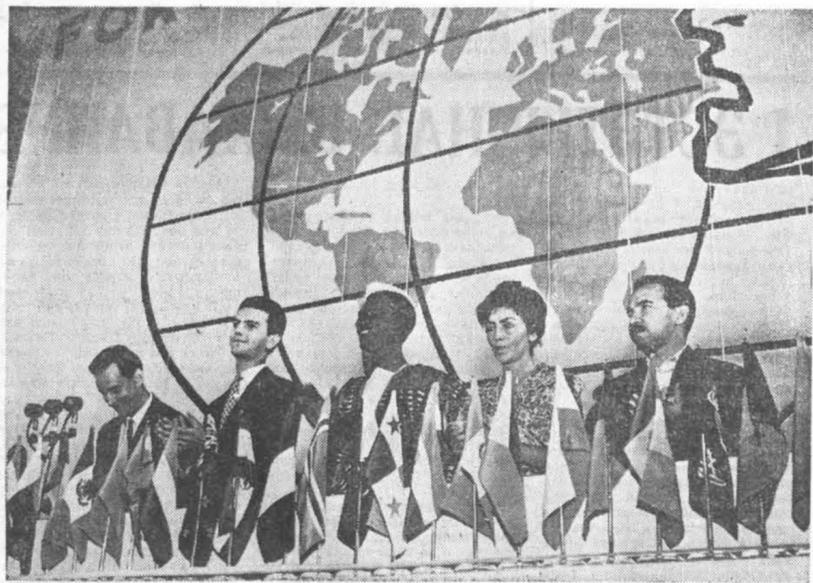
На юбілейнай выстаўцы студыі выяўленчага мастацтва паказана 250 работ. Многія з іх прысвечаны таме гераічнай абароны Брэскай крэпасці. Усеагульную ўвагу прыцягнула арыгінальная кампазіцыя слеса, ра А. Осліва «Ля сцен Брэскай крэпасці». Многа і ўдзельнічаў працуе Г. Нічыпарук. Яго сэрцыя пейзажаў аб Брэскай крэпасці хвалюе тонкай назірлівасцю, умением перадаць каларызму гама.

Адным са старэйшых студыйцаў з'яўляецца Ю. Маціяс. Яго работы, прадставленыя на выстаўцы, «Снег сыйшоў», «Асенняя фантазія» і іншыя радуецца «свежасцю ўспрыняцця прыроды. Добрае ўражанне падаюць пейзажы І. Селіхана «Сляды вайны», «Цераспальскія вароты», «Пахмуры дзень», І. Ламакіна «Холмесія вароты», «Красныя валы» і нацюрморты «Ваз».

Упраўленне культуры, абком саюза работнікаў культуры і абласны савет прафсаюзаў прымірвалі лепшыя работы. Да з'езду роднай партыі студыйцы ствараюць новыя работы.

Пажадана было б, каб з лепшых работ гэтай цікавай студыі скампанавалі некалькі пераможных выставаў і накіраваць іх у раёны вобласці.

Я. КАЛЯДА.

Адкрыццё Сусветнага форуму моладзі. У прэзідыуме пасяджэння. Злева направа — П. Н. Рэштату (СССР), Нельсан Вануці (Бразілія), Гурэйсі Сумарэ (Гвінея), Лючана Кастліна (Італія), Антоніа Карседа (Куба). Фота М. Рэдзькіна. (Фотакроніка ТАСС).

НОВАЯ КАНЦЭРТНЫЯ ПРАГРАМЫ

Артысты эстрады Беларускай дзяржаўнай філармоніі ўзялі на сябе абавязальства падрыхтаваць новыя мастацкія праграмы ў гонар XXII з'езду нашай партыі. Закававаюць і падбіраюцца музычныя, песенныя і чытальніцкія нумары, якія адлюстравуюць наш гераічны сучаснасць, паказваюць людзей сённяшняга дня.

У стадыі завяршэння тэатральна-эстрады паказ «Артысты Мінска ад шчырага сэрца», над якім працуе група артыстаў пры ўдзеле М. Шышкіна. У яго ўваходзяць фальетоны: «Успаміны партызана», «Родны горад», «Фантазія на беларускія тэмы», «Святочны вальс» і рад іншых нумароў.

Брыгада артыстаў пры ўдзеле артыста Г. Рышкавай рыхтуе ў гонар з'езду праграму пад назвай «Лявоніха на эстрадзе». Гэтая праграма ў асноўным будзе пабудавана на эстрадна-бачным матэрыяле сцэрычнага плана. Ул. Корбан піша спецыяльна для яе байкі і гумарыстычныя алядаванні.

У хуткім часе з аяслівымі святочнымі праграмамі пазнамяць міночан і працуючыя рэспублікі брыга-

ды эстрадных выканаўцаў пад кіраўніцтвам Л. Пісмена, З. Сысоевай і Г. Бандарніка.

Некалькі філарманічных брыгад абслугоўваюць калгасныя глядачоў Беларусі. Другі месца працягваюць гастролі па калгаснах і раёнах рэспублікі групы эстрадных артыстаў, якую ўзначальвае Г. Рыжкова. У чэрвені яны абслугоўвалі калгасніку Мінскай вобласці, а ў гэтым месяцы выступаюць перад сельскімі працаўнікамі Гродзеншчыны. Вялікую колькасць канцэртных выступленняў дала брыгада з удзелам Ул. Лепіна.

ГЕРОІ НАШЫХ ДЗЕН

Хамітаў чытаў Гельвеція. Ён сядзеў ва ўтульным мяккім крэсле, зрэдку перагортваючы крху пажоўкля старонкі тоўстага тома.

Чытанню перахкаджала адна і тая ж думка. Ён адганяў яе, як надукувальную муху, але, нарэшце, зразумеў, што пазбавіцца ад яе немагчыма.

Той ён цяпер, былы палкоўнік Хамітаў? На такое, здавалася б, простае пытанне адказаць было цяжка. Бо няма ж на свеце такой пасады — пенсіянер! Як многа усё ж ёсць прафесій: слесары, заатэхнікі, шырэйнікі, урачы, журналісты, шахцёры, акрабаты, кітабоі, бухгалтары... А хто ж ён?

Вось вазьму і прыдумам сабе заняткаў, — сказаў уголас Хамітаў і, закрывшы кніжку, пацаў хадаць па пакой.

Дваццаць восем год у арміі. Спачатку быў чыноўнаармейцам, далася ўжо да палкоўніка. Пра жыццё яго, поўнае ястотнай працы, трывог і небяспекі можна было б напісаць вялікую кнігу. Далёкі Усход, пагарнічныя заставы. Стрэлны ўначы. Шпітэны, дмверсанты, кантрабандысты...

Апошнія гады Хамітаў служыў у Беларусі. Цудоўны край! Доўры, мяккі і, разам з тым, настойлівы.

на дзіва працавіты народ. Не, з Беларусі ён, вядома, нікуды не паедзе. Але вось пытанне: ці доўга яму, Хамітаву, сядзець вост так у пільмае, у хатні пантопях, гартуючы кнігу?

Увайшла жонка, Марыя Васільевна.

— Сумуеш? — спытала яна спахувальна.

— Шукаю ў кнігах адказу на пытанне, што трэба рабіць чалавеку, калі ён на пенсіі, — паспрабаваў пажартаваць Хамітаў. — Магчыма, пабудаваш нам з табой дом дзе-небудзь у маляўнічым мясцовасці? Узвясць колькі належыць зямлі, абгарадзіць участак

ПАКЛІКАЛА СЭРЦА

і вырашчыць трускалкі. Га? Як ты на гэта глядзіш? Я б калупаўся ў зямлі, ты б варыла варэньне...

Добрая штука — варэньне з трускалак! Памятаеш, як дзеці любілі здымаць з яго пенку? А то, можа, зоймешся гадоўляй трусой? Выведзе якую-небудзь новую пароду. Знода?

Марыя Васільевна ведала асаблівасць мужа: калі жыццё ставіла перад ім сур'ёзную задачу, ён ніколі не вырашаў яе паспешліва, а прытрымліваўся прымалі — сем разоў адмерай, адзін — дэргай.

Хамітаў думаў. Пільмаў ён хутка знаме. Гэта факт. Але куды скіраваць энэргію, якой у яго хоць адбаўляць? Якой справе аддаць багаты жыццёвы вопыт?

Калі ён служыў у арміі, быў членам бюро райкома. Даводзілася выконваць заданы партыйнай арганізацыяй на справах калгасцаў. У гэтай рабоце ён разбярэецца, мае слухныя думкі, якія можа ажыццявіць на практыцы. І ўрэшце пытанне трэба ставіць так: дзе ён, Хамітаў, здолее прынесці больш карысці? Значыць, вырашаюна трэба напісаць пісьмо ў абласны камітэт партыі, папрасіць, каб паслаў і адстаючы калгас старшыню.

Пісьмо пісалася доўга. Хамітаў зноў і зноў перакрэсціваў вылакутаваныя ўначы скамы, раўш спісання старонкі. Яму хацелася, каб пісьмо пераконвала. Чаго таіцца, баяўся, што адмовяць. Да пабудовы старшын калгасцаў пачалі ставіцца цяпер строга. Калгаснікі не выбіраць абы каго. Даволі яны мелі справу са старшымі, якія пачынаюць з будаўніцтва ўласнага дома, а канчочку прыпіскамі.

Праз некалькі дзён пасля таго, як было адпраўлена пісьмо, Хамітава выклікаў ў абком.

— Каўтары ў Мінску вы атрымаў? — спытаў сакратар.

— Так, і надзірэнню, — адказаў

Хамітаў, стараючыся зразумець, да чаго хільці яго субяседнік.

— А як наконт пенсіі, не пакрыўдзілі?

— Хапае.

Сакратар хвіліну падумаў, потым спытаў проста:

— Сумна стала без карыснага занятку? Так, ці што?

— Так, — павольнаму выразаў адказ Хамітаў. — Не ведаю, што з гэтым рабіць. — Ён пастануў паліцца па ілбе. — Рэкаме машына без работ.

— Ну, там гэтай машыне работы знойдзецца, — засмяяўся сакратар і дадаў сур'ёзна: — У калгасе патрэбны разумныя людзі. Вырашылі мы вас паслаць у Пухавіцкі раён. Пагаварыце ў райкоме. Магчыма, і параяць вас у калгас... калі палічыць патрэбным.

ЦІ ТОЛЬКІ КАНСЕРВАТОРЫЯ ВІНАВАТА?

У Беларусі адчуваецца востры недахоп музыкантаў і кампазітараў. Гэта вельмі важнае рабаче рэспубліканскага радыя, тэлебачання, філармоніі, універсітэцкай музычнай культуры, дзіцячых музычных школ і вучылішчаў. Назначаны прэтыко свежых творчых сіл і ў Саюзе кампазітараў. А ў абласных цэнтрах зусім няма кампазітараў і вельмі мала кваліфікаваных музыкантаў.

Праўда, за апошнія гады Беларускай кансерваторыі крэйну падтрымку выхаванне гэтых кадраў. Студэнты факультэта кампазіцыі, гісторыі і тэорыі музыкі праходзяць педагагічную практыку ў дзіцячых музычных вучылішчах, у гарадскіх самадзейных хорах і г. д. Будучыя кампазітары і музыканты штотод уздымаюцца ў фальклорных экспедыцыях, практыкуюцца ў запісе народна-песеннай творчасці. Палепшаў і навукова-даследчая дзейнасць студэнтаў: яны часцей з'яўляюцца да актуальных тэм беларускай прафесійнай і народнай музыкі.

Аднак усё гэта не вырашае пытання больш масавай падрыхтоўкі тэарэтычных і кампазітарскіх кадраў. Справа ў тым, што кансерваторыя штотгод выпускае толькі двух—трох музыкантаў і аднаго—двох кампазітараў. Зразумела, такімі тэарыі не гэта задавальняць патрэбы нашай рэспублікі ў музычных кадрах.

Чаму кансерваторыя так мала выпускае? Таму, што нашы музычныя вучылішчы, з якіх мы набіраем кантынгент навучэнцаў, слаба рыхтуюць сваіх вучняў.

Вясной кожнага года на факультэце кампазіцыі, гісторыі і тэорыі музыкі падаюць заявы 10—15 выпускнікоў музычных вучылішчаў рэспублікі. Аднак вытрымаваюць экзамены толькі тры—пяць з іх. Ды і з тых да канца першага або другога года навучэнцы адзіна—два студэнты адсеваюцца.

У выпускнікоў музычных вучылішчаў выявіліся сур'ёзныя праблемы ў падрыхтоўцы па ўсяму цыклу музычна-тэарэтычных дысцыплін. У пісьмовых работах па гармоніі маюцца, як правіла, грубыя памылкі, адчуваюцца недастатковы веды па курсу гармоніі, элементарнай тэорыі, пры гармонічным аналізе музычных твораў, па сальфеджыю і г. д. Па гэтай прычыне і ў мінулым годзе на факультэце было прынята толькі шэсць чалавек на дзевяць і з'явіліся аднаго года навучэнцы. Сур'ёзныя непакоя, дарчы, выклікае і падрыхтоўка па музычна-тэарэтычных дысцыплінах студэнтаў выканаўчых спецыяльнасцей—скрыпачоў, дукавікоў і выканаўцаў на народных інструментах.

Чаму ж з году ў год у кансерваторыю паступаюць студэнты са слабай падрыхтоўкай?

Не ўсе музычныя вучылішчы Беларусі маюць спецыяльныя тэарэтычныя і кампазітарскія аддзяленні. Кампазітарскае аддзяленне існуе толькі ў Мінскім вучылішчы, а тэарэтычнае — толькі ў трых з шасці. Акрамя таго, кіруючыцца музычнымі вучылішчамі звычайна ўвага на камплектаванне музычна-тэарэтычных аддзяленняў таленавітымі людзьмі. Нарадка прымаюць навучэнцаў з пасярэднім слыхам (наўдальна піяністы, струннікі), зусім не ўлічваюцца агульнае культурнае развіццё навучэнцаў, іх схільнасць да навуковай працы.

Добрай падрыхтоўцы музыкантаў і вучылішчах пераважаюць і недасканалыя навучальныя планы.

У музычных вучылішчах і дзіцячых музычных школах вельмі слабая матэрыяльна-вытворчая база: няма ў належнай колькасці магнітафонаў, праігрывальцаў, доўгайграючых пласцінак з запісам музыкі, навуковай нотнай і тэарэтычнай літаратуры. Але самае галоўнае—абсалютнае музычных вучылішчы не ўкамплектаваны кваліфікаванымі кадрамі педагагаў-тэарэтыкаў і выкладчыкаў музычнай літаратуры.

У некаторых вучылішчах музычна-тэарэтычныя дысцыпліны вядуць выкладчыкі без спецыяльнай адукацыі. Напрыклад, у Мінскай кансерваторыі тэарэтыкаў большасць педагагаў-тэарэтыкаў не мае спецыяльнай адукацыі. У Гомельскім музычным вучылішчы ў мінусам навучальным годзе тэарэтычныя дысцыпліны вядуць спецыялісты па духавых інструментах (?).

Стварылася такое становішча, што некаторыя выкладчыкі вядуць 15—20 груп, маюць 2—3 педагагічныя нормы і парашуюць самыя самыя педагагічныя справы. Такое ж цяжкае становішча з кадрамі педагагаў-тэарэтыкаў у дзіцячых музычных школах. І тут нярэдка музычна-тэарэтычныя дысцыпліны вядуць не спецыялісты сваёй справы.

На жаль, да цяперашняга часу Міністэрства культуры БССР дрына планавала размеркаванне выпускнікоў музычных вучылішчаў у спецыяльныя навуковыя ўстановы, не забудзіў дабівацца іх накіравання на работу ў абласныя і раённыя цэнтры. Так, напрыклад, у 1958 годзе кансерваторыя скончыла тры музыкантаў і два кампазітары. Усе яны ўладкаваліся на работу ў Мінск.

Кансерваторыя аказвае сістэматычную метадычную дапамогу тэарэтычным аддзяленням абласных

музычных вучылішчаў. Асобныя педагагічныя праводзяць у музычных вучылішчах кансультацыі, лекцыі. Па ініцыятыве кафедры кампазіцыі і музыкантаў секцыі Саюза кампазітараў БССР у пачатку 1959 года была праведзена рэспубліканская нарада музыкантаў абласных і раённых цэнтраў з мэтай актывізацыі іх музычна-тэарэтычнай і педагагічнай дзейнасці на перыферыі.

У пачатку мінулага навуковага года кафедра кампазіцыі, гісторыі і тэорыі музыкі прааналізавала вынікі ўступных экзаменаў у кансерваторыю вясной 1959—1960 года. Матэрыялы аналізу былі разасланы па ўсе музычныя вучылішчы рэспублікі, каб тым прыняць неадкладныя меры для ліквідацыі недахопаў у выкладанні музычна-тэарэтычных дысцыплін.

Аднак істотнага палепшэння падрыхтоўкі музыкантаў і кампазітараў у музычных вучылішчах не наладзілі. Міністэрству культуры БССР трэба прыняць неадкладныя меры па ўмацаванню вучылішчаў і музычных школ кваліфікаванымі кадрамі педагагаў-тэарэтыкаў. Неабходна палепшыць матэрыяльна-вытворчую базу навуковых устаноў, набыць у належнай колькасці пласціны, ноты, магнітафоны, праігрывальцы, пласціны.

Усе гэтыя музычныя вучылішчы рэспублікі трэба як мага хутчэй адкрыць тэарэтычна-кампазітарскае аддзяленне, а пры кансерваторыі арганізаваць падрыхтоўчае аддзяленне для кампазітараў і музыкантаў. Мы лічым таксама неабходным стварыць у музычных вучылішчах спецыяльныя групы навучэнцаў па падрыхтоўцы да паступлення ў кансерваторыю.

Пажадала было б арганізаваць пры Цэнтральнай музычнай школе-аддзяленні рэспубліканскіх спецыяльных кабінет на чале з кваліфікаваным музыкантам-музыкаўзнаўцам для аказання сістэматычнай кансультацыйнай дапамогі перыферыяльным музычным школам. Для таго, каб колькасць педагагаў тэарэтычных дысцыплін значна павялічылася, мэтазгодна адкрыць пры кансерваторыі музычна-педагагічны факультэт пятаму трохгодняму настаўніцкаму інстытуту.

Ажыццёвае гэта і некаторыя іншыя меры будзе садзейнічаць палепшэнню падрыхтоўкі музыкантаў і кампазітараў.

А. БАГАТЫРОУ,
рэктар Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, заслужаны дзеяч мастацтва БССР.

Г. ГЛУШКАЧКА,
кіраўнік кафедры кампазіцыі і гісторыі і тэорыі музыкі.

Новыя вершы

Надайна бмь я на Бярозаўскай ДРЭС. Гэтыя вершы і напісаны ў выніку паездкі.

ЯК ПАЧЫНАЛАСЯ

Экзаватар пяску падчапіў станок,

хапіла яго на адзін толькі кош там.

Вынырнуў аднекуль малы пастухок:

— Дзядзька, гару псуецца навошта!

Тут у квітань гулялі мы, кожны куст аблазілі.

І тата думаў, суды да зімы перанесці лазно...

Хацеў трактарыст разлавацца, ды расмяяўся,

што аж спужаў сарок.

— Я табе раскажу, ідзі сюды,

вартэйш рэліквіі староі!

Бачыш, вунь дзе ты барозны, дзе бульбоўнік на сонцы скварыцца і гарэў,

устане пад белымі бярозамі

Бярозаўскай ДРЭС.

Рукамі вось такімі грубымі пад вясновае гrom

і шчыбет сініч гэтаку штуюковы адрэаваць,

пра якую тут ніхто і не сніў.

І там, дзе пахла азёрнай раскай і гарам

і бегалі за каровамі падпаскі, пусцім яе.

І раскавачарым

На ўсё іванушчына.

Цэнтра тут назаўсёды смянае.

І ў кожным маленькім кутку па правадах —

тургіж канатах — рынцаце сіні ток.

Будуць машыны лёгкімі віламі

вяршыць стагі і разбіраць іх зімой.

У дайніцы з кароўга вымя пабяжыць малако само.

Трэба дождж — і каплі ляска — ідзе дождж.

Цягнецца руны дружныя.

І стане ДРЭС

у тысячы раз табе даражэй.

Шмагануў хлапцук рукавом па носе,

і нека адрэз у гэты пасвятлеў.

— Ну, раз так, то зносець і гару, і кусты, і нават стары той хлеў.

ДОРОГА ГРАЕ

Першым будаўнікам-бярозаўцам

ля ног ляжалі рукзакі і торбы.

Шаполю сіняму, па гузатам гравію, ляцеў, павятра рэжучы, аўтобус і шырмай тургімі звонка граючы.

Бяда такая, што сядзенні мулікі! Дзімылі хлопцы самасадом моцным.

І гарне спухалі нібыта музыку Бетховена.

ці Моцарта.

Успаміналі родныя паддэстрышкі.

А вецер з чубам пачынаў дураць. Паказвалі наццеленымі стрэламі «Бяроза-ДРЭС», «Бяроза-ДРЭС».

І ззялі росы на лугу, прагнуўшыся.

Варочаўся ў красках сонца шар.

Прабав абвёў усіх вачыма прачулымі:

— Шама нам грае, грае нам шаша!

НАЗІРАННІ НАД «НАЗІРАННЯМІ»

Выдавецтва БДУ імя Леніна выпускае кніжку Т. Сішкоўскай «Назіранняў над мовай К. Крапівы».

Як сведчыць загаловак, аўтар не прэзюмента на ўсебаковае асветленне пастаўленай праблемы. Было б, напрыклад, «мова», «аб мове», ці хоць бы «назірання над мовай», а то ўсёго — «назіранняў».

Паглядзім жа, што здолела новае сказаць чытаць аўтар у межах даследавання.

Знаёмчыцца ішчэ толькі з плянам работы, заўважым супярэчлівыя размяшчэння самаго матэрыялу.

Раздзелы першай часткі вызначаны непрадумана. Спачатку аналізуюцца стылістычныя функцыі назоваў, прыметнікаў, дзеясловаў, прыслоўяў, затым — стылістычныя функцыі інашмоўнай, грамадска-палітычнай і іншай лексікі.

Тут пераблытан розныя аспекты, у якіх можна разглядаць слоўнічаны запас мовы. Дзеясловы і назоваў могуць быць і «палітычнымі» і «грамадскімі», і «асабістымі». Нааварот жа, словы з палітычным ці грамадскім значэннем — назоваўнікамі, прыметнікамі, дзеясловамі.

Адвольна абыходзіцца аўтар з лінгвістычнымі катэгорыямі. Нягледзячы на філолагію ведае, што ідэятыка ўваходзіць у склад фразеалогіі. Сішкоўскі ж ужывае гэтыя два тэрміны як аднародныя, раўнапраўныя словы.

У кнізе ёсць самастойны раздзел «Фразеалогія і ідэятыка ў творах К. Крапівы». Заўважым, што прыказкі і прымаўкі разглядаюцца асобна (некаторыя вучоныя іх уключаюць у фразеалогію). Дык якіх жа тады адзінаці складваю фразеалогію?

Вядома, патрэба мовазнаўчым напомяніць, што ўсе фразеалогічныя пазначэння на тры групы: фразеалогічныя зрашчэнні, адзінаствы і спалучэнні. Да першай належаць выразы, значэнне якіх не матывуецца значэннем частак кампазітаў (сабаку з'есці, абыцца з панталыку, паласці ўспрасак). У адзінства абуоўляецца значэнне цэлага выступае прычым (набыць зрок, з'есці зубы).

Складаны ўжо залучаюцца нават сінамічнаму замену (раскварыць нос і разбіць нос, непрабудна і непрапына снаць).

Даследчыца засталася паслядоўнай на працягу ўсёй кнігі. Яна ўдзяла нават адну слоўную пару — «фразеалогічны адзінаствы і ідэям». Нахай будзе вядома даследчыцы, што гэта адно і тое ж («адзінаства» — інакш «ідэяма»!).

У кнізе адчуваецца, што Т. Сішкоўскай ведае фактычны матэрыял і імкнецца зрабіць пэўныя вывады.

На жаль, яе шырыя намеры і творчыя пошукі выбуваюцца ў сумленнай рэгістрацыі прыкладаў з твораў Крапівы прыстасавалі да агульнатэарэтычных палажэнняў, выписаныя з некаторых кніг па мовазнаўству. Асабліва выданыя такія падыходы ў раздзелах, прысвечаных разгляду стылістычнага выкарыстання розных частак мовы.

Вось з навуковым апломбам гаворыць аўтар аб ужыванні ў творах Крапівы назваў інашмоўных канкрэтных і абстрактных значэнняў з іх шырокай разгалінаванымі. Прыводзіць прыклады і спасылка на выданыя твораў пісьменніка: «Ляці, торба, хлеб з мякыня!» (т. 1, стар. 252); «Пяніста, цемра ды разбей!» (т. 1, стар. 177); «Кашпук з тытуном» (т. 2, стар. 181).

Прыклады суправаджаюцца такім абгрунтаваннем: «Прынцып

адбору моўнага матэрыялу і структурных форм з агульнанароднай мовы выбуваюцца ў выкарыстанні пісьменнікам пэўных граматычных разрадаў». Быццам толькі адзін Крапіва карыстаецца рознымі граматычнымі катэгорыямі! Быццам сама аўтар, пішучы гэтыя радкі, не робіць тое самае! А дзе ж тое, што адзінаствы Крапіва ад інашмоўнікаў?

Душы ад схемы, ад выправаўленай у лінгвістыцы ўстановак лексічнага пазлеву, Т. Сішкоўскай зноў кажа свайго слова пра такога артыянальнага, самабытнага, сапраўды народнага мастака, як К. Крапіва. Яна толькі шчодра прылістоўвала (не забудзім ўдзяліць цытатам з Крапівы пэўныя фармулёўкі).

Павярхоўнасць асэнсавання фактаў неікім чынам выбуваюцца і ў нуднай адназначнасці аўтарскіх рэзюме. Памяркуйце самі:

«Па сваіх стылістычных рысах прыметнікі характарыстэў аскравы вобразнасцю і экспрэсіяй» (стар. 21). «У стылістычных адносінах гэтыя дзеясловы характарыстэў выключнай вобразнасцю» (стар. 27). «Дзеясловы ў творах Крапівы з'яўляюцца вобразнай і экспрэсіяй» (стар. 29). «Народная дзеясловы лексіка ў творах К. Крапівы характарыстэў аскравы вобразнасцю і экспрэсіяй» (стар. 31).

«К. Крапіва выбірае са скарбінных народнага слова вострыя афарызмы, якія характарыстэў аскравы вобразнасцю і экспрэсіяй» (стар. 33). «Выказнікі, выражаны прыслоўямі, характарыстэў аскравы вобразнасцю і непрадумана выкарыстання» (стар. 35). «Выказнікі, выражаны дзеясловам будучага часу з часткай «як», надае скажу выключную жываць і экспрэсіяй» (стар. 37). «Гэта народная метафарычная фразеалогія і ідэятыка (?)» адзначаецца выразнай экспрэсіяй» (стар. 39).

Перапыне адных і тых жа думак у кожным раздзеле («Крапіва — выдатны пісьменнік, ён валодае... ён карыстаецца...»), перапыне, што называецца, з пустага ў парожне абдымаюцца без тат бедына аўтарскія назіранні. Яшчэ горш, калі гэтыя перапыны вліваюцца ў тэкставыя паўторы.

«З усёго велізарнага складу народных прыказак К. Крапіва абірае ў свае творы толькі тыя, якія з'яўляюцца сучаснымі яго рэалістычнай і сатырычнай манеры пісьма»... чытаем мы на 40-старонцы і трохі ніжэй: «Тэматыка прыказак, ужитых у творах пісьменніка, адпавядае рэалістычнай сутнасці і ідэяльнаму зместу яго твораў, у якіх выкарыстаны на... На 47-старонцы: «Тэматыка і змест унікалы ім (Крапіва)» (т. 1, К.) прыказак з'яўляюцца сучаснымі з характарам яго твораў,

«Пісьменнік выкарыстаў неабсячаны для сваёй грамадска-палітычнай пазіцыі, адмоўны рысы» не людзей, а «пэўных персанажаў» (стар. 77).

Мы ўжо не спыняемся на стылістычных недароках. Іх таксама набіраецца парадкам.

Дрэўную паслугу зрабіла выдавецтва БДУ імя Леніна выкладчыкам, студэнтам і настаўнікам сярэдняй школы, прапаноўчы ім неадрадаваную брашуру ў якасці дапаможніка.

І. КУРБЕКА.

ВАЧЫМА ДЗЯЦЕЙ

Новая кніжка для дзяцей «Зачараваныя гарлачыкі» М. Даніленкі і І. Курбека. У ёй больш выразнай, чым у ранейшых творах аўтара, стала абмаўка персанажаў. Адчуваецца старанная праца над словам.

Характэрнае ў гэтых адносінах апаваданне «Боты-скаралох», якім адкрываецца зборнік. Ёсць у гэтым творы тое, што мы называем унутранай непэлышай. Апраўдана характэрна падключэнне сюжэтных хадзі натуральных, перакананых. Аўтарскія рымакі ў характэрныя героў трынаці.

Моўныя сродкі багатыя. Асабліва добра «працуе» на характэрныя героў дыялог. Узвіль хоп бы размову бачкоў. Толь перад ад'ездам таго ў вёску да дзядзькі Арцёма:

— Навошта столькі бярэш? (абутку — М. К.). Босы будзе гайсаць каля рэкі: яно і ззаравей і куды зручнай маламу.

— Па табе, дык няхай зліна прастужаецца альбо, няўрокам кажучы, стрэмі ў ногі зганяе, — запырчыла маці. — Не прычыні ён у горлазе бегач босы...»

М. Даніленка разумее псіхалогію юнага героя, яго жававу, латыліваю натуру. А, бадай, галоўнае ў тым, што ён умее глыбінна разумець пачуццё дзіцяці. Што гэта так, можна пераканана, працягваючы апаваданне «Зачараваныя гарлачыкі», «У багатай

Міхась Даніленка. «Зачараваныя гарлачыкі». Мінск, 1961.

М. КАЦОШЫН.

Актыўнасць Валокінаўскага райкома камсамола выпускнікоў сатырычную газету «Бокс». Члены райкамі дамагаюцца рэзавання на матэрыялы, якія змяшчае газета.

На гэтым тыдні выйшаў чарговы нумар «Бокса». Ён выкрасае парухаваную працуючы дысцыпліны, гультаёў, самогончыкаў. Заўсёды для свежага нумара газеты можна бачыць не чытаючы.

Фота А. АЛІНА.

ПИСЬМО У РЭДАКЦЫЮ ПАЛАЦАМАНІЯ

Ёсць у нашым раёне калгас «Гігант». Гэта буйная, багатая гаспадарка. Праўдзіна арцел расплалач будаўніцтва Палаца культуры. Выдаткі на яго прагляджаны ў год трыста рублёў. Зразумела, нават для багатага калгаса гэта нарта вылікія сродкі.

Але галоўнае яшчэ не ў гэтым. Паўстае пытанне, ці нарта будаваць такіх палацаў. Скажам, калі б вёска Ядвікі Борнікі мела клуб на 150—200 месцаў, гэта цалкам задавала б патрэбы калгаснікаў.

І каштаваў бы такі клуб у пятнаццаць разоў танней.

Нярэдка ў друку сустракаеш хвалебныя оды таму ці іншаму калгасу, які мае двух-трохпаўтары Палац культуры. Калі буйнае прадпрыемства будзе Палац культуры, гэта да месца. Ён знаходзіцца ў цэнтры рабачага пасёлка. А ў калгасе? У тым жа «Гіганце» ёсць такія вёскі, як Малаўка, Пустовіка і іншыя, якія знаходзяцца за 5—8 кіламетраў ад цэнтры арцелі і не маюць клубаў.

Калі б у тым жа калгасе «Гігант» гэтыя сто тысяч рублёў выдаткавалі на будаўніцтва брыгадных клубаў, дык большасць вёсак селгасарцелі мелі б свае клубы на 100—150 месцаў кожны. Гэта спрыяла б разгорванню культурна-масавай работы на вёсцы, бо цяжка наладзіць лекцыю, канцэрт, вецар перадавоў, калі няма клуба і нават чырынонага кутка.

Цяпер адносна праектаў сельскіх клубаў. Калгасам патрэбна, як паказвае практыка, тэплавое памішанне прастай канструкцыі. Клуб павінен мець невялікае фаз, пакой для гульняў і рэзэтышай.

Удзячыце мне сказалі: — А Дземідзёнак пайшоў ад нас. Яго ўжо няма ў гарадку.

— Ажэ ж куды падаўся Дземідзёнак?

— Можна, адзін я добра і ведаў гэтага чалавека.

— Ён пайшоў у нашым гарадку гадз прыз пасля вайны і пасляўся ў хазе Дакуліхі, адзінокай староі, якая спачатку прыняла яго, як кватэранта, каб мець за гэта на старасці акую капець, бо яму ішла пенсія, але потым адмовілася ад тых грошай.

— Я ж сустраў Дземідзёнака, калі ён лічыўся ўжо на Ганчарнай вуліцы староі.

— У надзелю раніцай стаяў я на падворку і слухаў, як гудуць каля дзядзькавых вуляў пчола.

— Дземідзёнак ідзе... навуліся раптам галасы і ў ўбачыў незнамага староі, які шыбава з клеткай у руцэ сярэдняй вуліцы. Ён быў невысокага росту, згорблены, у яго была бяродзінна, такія ж беля валасы на галаве.

— Яны выбуваліся з-пад сальямнага брыня. На незнамым была выліяная сальямна кашуля з куцасамі, а на рубчыных штанах відзеліся некалькі невялікіх латак.

— Стары хуценька перабіраў нагамі, быццам вельмі спышаўся куды. Хадзіў ён на дыбачках, таму ўся яго шчупала пастаў у час хадзі падавалася наперад.

— Дземідзёнак!... Дземідзёнак!... — чуўся крык. І мне было відаць, як беглі з усіх бакоў да старога хлапцукі. Але яны чамусьці не набліжаліся да яго.

— Яны трым

Трышкі лясных на бою

(Занежанне. Пачатак на 3-й стар.)

Насупраць нашай хаты Дземідзёна спыніўся. Ён пастаяў крыху непадальку ад лаўкі, на якой і сядзеў, затым павярнуў на Калгасную вуліцу. Тады я і рашыўся паісці следам. Але ўсё дарогу, пакуль пласцеў за ім, адчуваў што раблю нешта не тое, і мне было сорамна.

Дземідзёнак між тым не звяртаў на мяне ніякай увагі. Стары, напэўна, нават не чуў за спіной маіх крокі.

Тым часам скончылася чацвярты будзнік, якіх тут напастаўляюць за апошнія гады, і зноў пачаліся драбнінны хаты, як і на Ганчарнай вуліцы. Адно, што на Калгаснай яны былі ўсё новыя, бо ў ваіну вуліца цалкам згарэла, і цяпер людзі абудаваліся.

Неўзабаве Дземідзёнак завярнуў у чыносіны форты, і на вуліцы я застаўся адзін.

Час цягнуўся марудна, тым больш, што я апынуўся ў такім становішчы, калі не ведаў, як жа паводзіць сябе далей. Самае горшае, чаго я баўся, гэта — сустрэцца тут з Дземідзёнкам твар у твар, бо дагэтуль, хоць і няёмка мне было, але ж я мог яшчэ думаць, што ён не забываў мяне.

Некалькі разоў я памыкаўся было збегчы куды-небудзь, каб хоць на вочы яму не трапіць, але тая ж неадольная сіла, што пацягнула мяне сюды, цяпер трымала ля форты, і я вагаўся ў нерашучасці, як пакуль не выйшаў Дземідзёнак з хаты. Было позна ўжо што-небудзь рабіць.

Дземідзёнак прайшоў моўчкі. Пакуль ён праходзіў міма, я стаў, нібы вадой халоднай абліты.

У гэты момант з сенаў выкацілася рахманая жанчына і гукнула праз двор:

— Колькі ён даў тебе?

— А божа! Дык ты ж тана аддаў! — зашчыла кабета.

— А што яны варты, верабі тыя, — спрабаваў нехта давесці.

— Варты! Варты! Закаркаў... Што табе чужыя грошы шкода? Не будзь дурнем. Хай пуская на вешер, калі ў яго мого і!

Жанчына сказала гэтак і захіхкала, а мне, зацеша, упэрына зрабілася шкада Дземідзёнака.

Клетку з вераб'ямі — гэта былі сапраўды верабі! — ён ледзь не прыскаваў да граздзі, бышчам баўся, што вось-вось падыйдзе хто-небудзь і адбірае іх у яго.

Накроўваў ён за гарадок.

— Выпускаў Дземідзёнак купленых птушак кіламетры за тры, там, дзе пачынаецца Зінкевічаў луг.

Я стаў побач.

Сваціла яркае сонца, булькала ў рэчцы вада. Павефта тут было па-летніму настая пахам травы, а скранулая яшчэ трава логаласялася пад сумім ветрам, і часам здавалася, што недзе на ўзлеску ледзь чуць каляшчына блакітных звяночкі.

Я заглядуўся на гэтае ціхае харакство прыроды і не забываў, як неспадзявана перамініўся Дземідзёнак. Стары раптам вырастаўся, памалдуў і ўжо ад таго, раўняўша Дземідзёнака, нічога і не засталася. Ён з нейкім не па гадах дзіўным захваленнем паіраў услед сваім птушч-

кам, якія, трапецучы крыламі, пырхалі з клеткі, і твар яго ўвесь сваяўся.

Нарэшце я ўбачыў чалавека, які перажываў вялікую радасць...

Дамоў мы вярталіся, як харошыя знаёмыя, аднак размова ў нас не выйшла. Затое цяпер нішто ўжо не перашкаджала мне заходзіць да Дакуліці.

Там я і даведваўся пра самае галоўнае.

... Да ваіны Дземідзёнак жыў пад Вітунем, там, дзе Лясныя Дачы.

Служыў ён лесніком.

Сям'і ў яго не было — дачка, якой спойнілася пад тую пару, можа, трыццаць гадоў, жыла замужам у горадзе, і ў яе гадвалася свая дачка.

Да бацькі яе, відаць, нішто не цягнула, і яна ні разу не надумала прыехаць у родныя месціны.

Тым часам пачалася ваіна. Спачатку нішто не патрывожыла Лясныя Дачы, поўныя ваіны шукалі далёка ад іх. Але праз дні ваіна дакацілася і да Вітуня. Уначы было відаць, як пыхкалі пажары па той бок Дняпра; грэмеца і варушэлася наваколле.

Праз Лясныя Дачы паякля людскія натоўпы.

Людзей збіралася так многа, што часам нават думалася, ці не рушыла гэта з месца цэлая паўсвэта.

Людзі ішлі і ехалі ў концы і п'ялы — бегжычы, чырванармейцы. І на абочынах дарог разам з палітымі гаршакімі вяляліся зарэкарыя крывавыя бнтны.

Леснікова старожа, у якой жыў Дземідзёнак, у тым дні была поўная ранах.

Сам Дземідзёнак ад раніна да вечара прастойваў ля дарогі і ўсё ўглядаўся ў людскія твары, спадзеючыся сустрэць сваіх.

І яму пашанавала, ён дачакаўся — прыйшла дачка. Яна прывяла з сабой трохгадоваму дзюччыку, якая да гэтага толькі ад маці чула, што ў яе ёсць дзеда і што ён жыве недзе на беразе Ляснога возера. І, хоць ведае, можа яна не раз уяўляла сабе таго дзедку чардзеем, а на самай справе атрымалася, што гэта — самы звычайны дзед, якіх столькі дзюччынка сустракала на сваёй вуліцы.

Яна доўга з неадаром глядзела на старога, аж пакуль ён не ўзяў унічку на рукі. Дзіўна так і заснула ў яго на руках — бруднае, схудлае і стомленае, бо, відаць, за гэтыя дні яна мала прапала на сваіх жоках. А калі прачнулася, то быў ужо другі дзень і не было побач мамы.

Дачка Дземідзёнака пайшла далей, туды, куды ішлі ўсе, а Аленьку пакінуў з дзедкам. Хоць у яго і возера было прыжома, якое чамусьці называлі Мертвым, і лес стаў кругом, Аленька плакала. Тады Дземідзёнак браў яе за ручку і вёў на дарогу, дзе па-ранейшым ішлі і ехалі гняныя горам людзі. Там яна суцікала.

Між тым ваіна падступала да самых Лясных Дач.

Паток бегжачых паступова раздзёў, потым зусім спыніўся. І ў лесе ўжо сустракаліся адны садаты. Пася і іх не стала, хоць яшчэ доўга чуўся пад Вітунем пошчак кулямётнаў. Нарэшце настав дзень, калі зрабілася ў наваколі зусім ціха, і на ўсе Лясныя Дачы засталася толькі Дземідзёнак і яго ўнучка.

Рабын цяпер не было чаго, ды і невядома дзела чаго буслаў рабын, і Дземідзёнак сноўдаўся так па лесе, слухаў, як дзень за днём па-новому пачыналі шумець хвой: блізілася восень. Тады і

прышлі да яго зноў людзі. То былі партызаны. Спачатку яны жылі ў лесніковай старожи, але з надыходам зімы, калі выпаў першы снег, перабраліся за Мертвае возера.

Зіма тая выдалася лютая, снежная. Мароз лед ва ўсё шчыльні, і ў старожи даводзілася круцілісяваць чакалі цёплых дзён.

Але адночы ў старожи ўварваліся немцы.

— Партызані?

— Дземідзёнак паціснуў плячма.

— Дзе хаваюцца партызаны?

— Не ведаю.

— Тады збірайся!

— А як жа яна? Адна застаецца? — Дземідзёнак паказаў на Аленьку.

— Будзеш разумны, то не застаецца, — адказалі яму.

Старога пасадзілі на сані і павезлі ў Вітунь, а Аленьку замкнулі ў старожи.

Два тыдні прабыў Дземідзёнак у камендатуре. І два тыдні яго вадзілі на допыт.

— Дзе партызаны? — пыталі кожны раз.

Дземідзёнак маўчаў. Тады яго кідалі на палюлю і білі. А ўначы, калі выпадала халодная засніць, яму сілілася ўнічка і тая прычуршаная снегам сцэжка, якая вяла паўз возера да партызанскіх зямлячак. Ён яшчэ спадзеючыся, што адтуль па гэтай сцэжцы прыйдучь па дзюччынку, і з ёй нічога не станецца.

Два тыдні катвалі лесніка. І ўвесь гэты час ён мучыўся ад таго, што пакінуў дзюччынку адну.

Калі ж яго, нарэшце, выпусцілі на волю, то ён не знайшоў у сваёй халоднай старожи ўнічку. На падлозе ляжала адна скалекая сініца... Калі і яна зляцела сюды — Дземідзёнак не ведаў.

Да самага канца ваіны заходзіўся ў горы старога леснік. Колькі ні шукаў ён сваю ўнучку — знайсці не мог. Пасля вярнулася дачка. Пачуўшы страшную вестку, яна павалася на лаўку і праплакала ўсю ноч. А раніцай пайшла...

Не мог, вядома, заставацца ў старожи і Дземідзёнак. Ён пакінуў Лясныя Дачы назаўсёды, каб нішто больш не нагадала яму там аб непараўнай стране.

... Дні праз два я пакікаў да сабе хлапчукоў і расказаў ім усё, што ведаў пра Дземідзёнака. Яны размыліся прышчыся, з апушчанымі галавамі. Мне здавалася, што гэтым самым я зрабіў нешта добрае, нават, калі хоча, абараніў спэцтаванага старога ад людскай надкулішавасці.

Дзці сапраўды больш не даймалі яго. Паступова пераважылі і птушкі на рынку. Неўзабаве іх ужо нішто не прадаваў у гораду, хоць Дземідзёнак і гэта было самае непрыемнае.

Мне трэба было ўжо ад'язджаць, і я зайшоў развітацца. У сенах яму сустрала Дакуліца.

— Ты можаш не заходзіць, — з дакорам зашпала яна — Чалавек уянь перажывае. А ўсё праз цябе. І навошта было гаварыць каму. Ён жа гэтым птушчмакі і жыў адно апошні час.

Дземідзёнак сядзеў насупраць акна. Ён не павярнуў галавы на мае крокі. І за тры некалькі хвілін, якія прабыў я ў Дакуліці, стары не прамоў ніводнага слова.

Пакідаў я Дакуліціну хату прыжымамі і разгублены.

... Я надумаў загіць чужую рану. І так наўсёмі дзеўся за гэта. Лепш бы не брацца зусім. Бо не кожная рана падаецца лекам. Асабліва калі на доўга...

З таго дня я Дземідзёна не бачыў.

І. Х. ПЛАТНЕР

26-га ліпеня на 66-м годзе жыцця памёр вядомы ўраўскага паэт Ісак Хаімавіч Платнер, які да апошняга свайго дня самаадна працаваў на вялікай ніве нашай шматнацыянальнай літаратуры.

Ісак Хаімавіч Платнер нарадзіўся ў 1895 годзе ў горадзе Сакаў (цяпер Палескі Сялецкай губерні (цяпер Польшча Народная Рэспубліка), у сям'і краўца. З малых год ён працаваў па найму ў краўчых майстэрнях. У час першай сусветнай ваіны выехаў у Амерыку, дзе жыў да 1932 года. Працаваў там настаўнікам у інтэрнацыянальных рабочых школах, у рэдакцыі газеты «Морген-фрайгаг» (орган ЦК Кампартыі США).

У 1932 годзе Ісак Платнер прыехаў у Савецкі Саюз. Працаваў спачатку ў Беларускай радыёкампаніі, потым у рэдакцыях перыядычных выданняў. У час Вялікай Айчыннай ваіны знаходзіўся ў савецкім тыле.

Першыя вершы Ісака Платнера з'явіліся ў прагрэсіўным амерыканскім друку ў 1918 годзе. У 1930 годзе ў Нью-Йорку выйшла яго першая кніжка вершаў і паэм.

Асабліва плёнай і паспяховай была праца паэта пасля прыезду яго ў Савецкі Саюз. У 30-х гадах ім была напісана паэма «Аб краўчых», новы зборнік вершаў і некалькі кніжак аповядаў для дзяцей, якія выйшлі ў свет у Беларусі. У апошні час у перакладзе на беларускую мову быў выдадзены зборнік яго вершаў «Соль зямлі». Дзве яго кнігі ў перакладзе на рускую мову выйшлі ў свет у Маскве.

Усе свае сілы і здольнасці Ісак Хаімавіч Платнер аддаў вялікай справе будаўніцтва чалавечага шчасця. Светлая паміць аб ім назаўсёды застаецца ў нашых сэрцах.

ПРАўЛЕННЕ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАў БССР.

тамабільнай брыгадзе загаварыла! Асабліва Грыша... Ён проста бацьчы, яе не можа... Эх, Грыша, Грыша! Як ён не разумее, што малявае Кацюша... ужо даўно каляе яго?

Размытыя мінацы «Кінатыдні» падлілі гэты прыклад за шэдэўр і слова ў слова перапісалі «твор» свайго маскоўскага калеі. Выходзіць у нас у рэспубліцы яшчэ адно выданне — «На экраны Беларусі». І вельмі часта яго аналізуюць як дзве кроплі вады палобна да аналізаў «Кінатыдні Мінска».

Другі (а можа, і той самы) аўтар «Кінатыдні» сьведчаў чэскаму ўраўскаму маскоўскага кінакрытыка Н. Зоркай на філіял Раберта Раселіні «Генерал дэла Ровера», змешчанай у часопісе «Искусство кино».

№ 1 за 1960 год.

Калі мастацкія кінафільмы яшчэ так-сяк карыстаюцца увагай «Кінатыдні Мінска», дык гэтак неглы, на жаль, скажаць пра дакументальны і навукова-папулярныя. За апошні час толькі тры з іх, вытворчасці Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў, удаліся гэтага гонару.

Цялы тыдзень у кіназатры «Перамога» дэманструваў поўнаметражны дакументальны кінафільм «Нам Мікіта Сяргеевіч». «Кінатыдзень», як гэта ні дзіўна, не паведаваў аб ім сваім чытачам нават у рэпертуарным плане. І толькі тады, калі на наступны тыдзень фільм пачаў дэманстравацца ў іншых кіназатрах горада, «Кінатыдзень» выдзеліў яму 18 радкоў.

Незаваралючы пазіцыю займае да работ Мінскай студыі хрыпальна-дакументальных і навукова-папулярных фільмаў. За кароткі тэрмін свайго існавання студыя паспявае рабіць і намагавацца. Нашы кінапубліцысты робяць вялікую і пачэсную работу, ствараючы кіналетпі Савецкай Беларусі эпохі сямідзісяці. Але дасягненні нашых дакументалістаў чамусьці зусім не асвятляюцца на старонках «Кінатыдні». На якіх паставава, напрыклад, ігнаруецца зроблены на высокадзіўным і прафесійнальным узроўні дакументальны кінафільм «Шчытаў славя», прысвечаны 20-гадовай легендарнай абароны Брэсцкай крэпасты? Каму ж, як не «Кінатыдні Мінска» прапагандаваць лепшы творы беларускай дакументальнай кінамастацтва?

УЛ. ЛАУРОУ.

ПА ЗВЫЧАЮ ДЗІКУНОЎ

ЧАЛАВЕК у гадзіну ночы вяртаўся дадому. Надвор'е было цудоўнае, і пешаход адчуваў сябе выдатна. Ён слухаў шлох дзі над галавой, мармытаў песьнічку і не думаў ні пра якую небеспечку. Ды якая небеспечка можа пагражаць чалавеку, няжы нават апушчаны, у дэспарты Мінска?

І раптам стражніны ўдар па галаве. Чалавек трапіць прытомнасць, падае. З акна паштага паверха ўпаў бутэляны.

— Прабачце, — спытае чытач, — калі гэта было?

— На шчасце, гэтага не было. Чалавечка не забіла. Але такога магло быць. Тым больш, што ўпаў не адна бутэляны, а цэлы воем. І кідалі іх на ўвесь маш. Кідалі і п'яныя хуліганы з акна 36-й кватэры дома № 28 па праспекту Імя Сталіна.

Гэтая кватэра да апошняга часу належала артысту Тэатра Імя Янкі Купалы Віктару Тарасаву.

Людзі, якія зрабілі гэты ўчынак, маюць нейкія адносіны да мастацтва. Але ў той вечар, пра які ідзе гутарка, яны ператварыліся ў самых звычайных дзікуноў. Адно што — дзікуны, які пшчыць пра гэта надвор'ямі, танцавалі пад гукі там-тама, а гэтыя зьявілі магнітолу і скакалі не ў набедранных паявках, а ў гарнітурах цывілізаваных людзей.

Імёны дзікуноў, якія носіць галытункі і танцоўчы пад магнітолу, мы выпісалі з працолаў у адрэянімі мільцыі Ленінскага раёна горада Мінска.

Перш за ўсё гэта гаспадары «гаспадарына дома» Тамара Міхайлаўна Тарасова. Яе «дарагімі гаспадары» былі акцёры кінастудыі Рэспублікі Шчыроў, Уладзімір Паначэўскі, памочнік рэжысёра студыі Віктар Сяргееў, сцэнарыст студыі дакументальных фільмаў Генадзій Бекарэвіч.

Заіраваў у чужыя кватэры без дазволу ўвогуле непрыемна, тым больш, калі на вокнах педартабамі заштораваныя фіранкі. З гэтай прычыны мы і не бачылі поўнай карціны таго, што адбылася на кватэры Тарасавых. Але сёе-тое даведана нам усё ж удалося. Мы гутарылі з суседзямі, гарталі працолаў мільцыі. Адрэ з суседзяў сказаў так: «У гэтых кватэрах...»

У замочныя шчыліны я не падглядаваў, і што яны там робяць — бог іх ведае. Але шум у іх непрыемны. П'яны шум.

П'яны шум у кватэры Тарасавых, які пра гэта сведчыць дакументальны вачынаў прыблізна на каля дванаціцца гадзінаў. Да гэтага быў проста «шумок»: гарпалініці песьні, танцавалі пад магнітолу, якая змянялася бубен палінеціяў, крычалі нешта і п'ілі. Калі ж у бутэлях больш нічога не засталася, удзельнікам палойкі зацалася паказаць сябе неак звычайна, «артыстычна». Дай-ва што! Амаль усё ж яны артысты.

Нехта прыдумаў забаву: — Давяйце будзем біць чаркі!

— Ура! Геніяльна!

Чаркі білі разбіты. Гэтак задалася мала.

— Што там чаркі! Гэта ж дылетанцтва! Ні бласку, ні шуму...

І ў ход была пушчана «п'яная артылерыя» — бутэляны. Паспрабаваў спачатку біць у

пакоі. Не выйшла: паркет спружыніць, ды і палочы мала, няма дзе раўніцца.

— А што калі паспрабаваць з акна?

— Давай, дуі! Вітані!

І вось аднаў за адной воем бутэлек пацеліць з паштага паверха на вуліцу, дзе яшчэ хадзілі людзі.

Вынараўшам галоўнай ролі аказаўся сцэнарыст Генадзій Бекарэвіч. Ён кідаў бутэляны пад п'яныя выгукі і рогат усёй кампаніі. Было чуно, як са званом разбіваецца шкло аб асфальт. Феэрыялі Свята багоў!

Не ведаем, як шырока яшчэ памахаўцаца б кампанія, але тут награнула мільцыя.

— Мы не хуліганы. — п'яна ўсміхаючыся, пачала расступачка Тамара Міхайлаўна. — Нам хацелася трошкі пазабаўляцца.

— Вось лідзе забавы! — выказаў сваё адзіленне мільцынер.

Тады была прыдуманая другая версія. У іх, бачыце, адбылася вяселле. І яны «па звычай» б'юць посуд. Разбілі некалькі чарчак, але звычай працягла большага. Тады ўспомнілі пра бутэляны. «Усюго тры бутэляны разбілі. Далібог, нічога страшнага».

Мільцыя удакладніла, што было рабіта воем бутэлек. Але справа не ў арыфметыцы.

Сустрэўшыся з мільцыяй, хуліганы падлілі хвасты. Мы чыталі іх «тлумачніцы». Комае з іх каніацэна «словамі расказаным маўляў, мы вельмі шкадуем, мы прыстойныя, мы больш не будзем. Тлумачычы свай дзікуноў, усё спасылаюцца на старажытны народны звычай, які патрабуе біць посуд на шчасце.

Віктар Сяргееў піша: «У другой гадзіне ночы, перад тым, як разбіліся, вырашылі разбіць па старажытнаму народнаму звычайу посуд на шчасце. Былі разбіты ў пакоі дзве чаркі, а затым вышнута за акно на праездную частку вуліцы тры бутэляны».

Чытаеш гэтае і даўра даешся: няжыю гэта пісаў памочнік рэжысёра!

Культурны ўзровень і адукацыя сцэнарыста Генадзія Бекарэвіча аказаліся яшчэ «вышэйшымі», чым у памржа. Яго аўтарства належыць іа-стаснава біаграфіацыя: «Згодна звычайу, які існуе ва ўсіх народаў, належыць біць посуд... А з тае прычыны, што іх (гэта значыць бутэляны) разбіваць незручна, дык мы вырашылі выдываць на вуліцу...»

Удзельнікі п'янага ўвэрху, апроч таго, што хуліганы, нічога і не дужа п'емныя людзі. Мова іх гламаздавава, пшчыць яны з памылкамі. Ім трэба б і вучыцца, грыціць граніт навуці, а яны дурня вялючы, ждкучыць гарэлку і відноць за акно, дзе ходзіць людзі, бутэляны.

Чытач, відаць, думае, што п'яніці і хулігану прыцягнулі да адказнасці ў той жа дзень ці хоць бы на наступны? Далека не. Яны, як кажуць, толькі трошкі спалохаліся. Міншу месці. 25 ліпеня я пабываў у мільцыі і даведваўся, што там падрыхтаваны дзве пазы, якія прапауюць з'явіцца ў суд дзвух удзельнікам п'яніці — Тамары Тарасовай і Генадзію Бекарэвічу.

— Ім, мабыць, дадуць па некалькі сутак за дробнае хуліганства, — сказаў ў мільцыі.

Дык чаго ж бавіцесь? Давайце! — Бачыце, яны ў суд не хоць з'яўляцца.

Няма чаго сказаць, «уважліва» прычына. А як жа з асуджанымі ўдзельнікамі кампаніі? На гэтае пытанне мне адказалі: — Не ведаем.

Не прынялі ніякіх мер у адносінах да хулігану і кіраўнічні тых арганізацый, дзе яны прапуюць. Дырэктар Тэатра Імя Янкі Купалы, дзе працуе Тамара Тарасова, ды Тэатр, напрыклад, лічыць, што гэта справа мільцыі.

Лібералізм у адносінах да хулігану не можа не абурчаць нас. Чалавек, які зрабіў хуліганскі ўчынак, павінен пацесці заслужаную кару і неадкладна. Інакш хуліганы расправажуча. А грамадзкія жа патрабуе, каб у іх пад нагамі зямля гарэла.

Хуліган баялівы і разам з тым нахабны. Калі для яго пройдзе беспакарана дробнае злычынства (аблава), пшчыць жамчужны ў аўтобусе), дык заўтра чакай ад яго чаго-небудзь большага — на гэты раз ён не абмяжуецца ланкай, а ўдарыць каго-небудзь па твары. А ў наступны раз ён і нож у ход можа пушыць.

Кожны выпадак хуліганства павінен асуджана неадкладна і бязлітасна. І дзіва, як гэтага не могуць зразумець таварышы з Ленінскага аддзялення мільцыі? Чаму ж хуліганы, якія кідалі бутэляны з акна на вуліцу, толькі трошкі былі напалоханы? Не, не так трэба абыходзіцца з хуліганам!

ЯН НЯГІГА.